

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko:

Piotr Kuligowski

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

Lipiec 2014 – magister, Wydział Historyczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, promotor: prof. Waldemar Łazuga, recenzent: prof. Artur Kijas

Grudzień 2019 – doktor, Wydział Historyczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, praca pt. „Radykałowie polistopadowi wobec procesów modernizacji: ewolucja postaw głównych przedstawicieli (1832-1888)”, promotor: dr hab. Rafał Dobek, promotor pomocniczy: dr Marcin Jarząbek (Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego); recenzenci: prof. Tomasz Kizwalter, prof. Norbert Kasperek

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

Od 15 czerwca 2020 r. zatrudniony na stanowisku specjalisty badawczo-technicznego w Instytucie Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

W dniach 15 września 2020 r. – 14 września 2023 r. zatrudniony jako kierownik projektu badawczego Sonatina w Instytucie Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

Od 15 września 2023 r. zatrudniony jako kierownik projektu badawczego Opus Narodowego Centrum Nauki w Instytucie Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

Główne osiągnięcie

Cykl artykułów: Transfer pojęć społeczno-politycznych w dziewiętnastowiecznej Europie
(artykuły wedle kolejności ich omawiania):

From Rejection to Historicization: The Reception of Robert Owen's Ideas in the 19th Century Polish Context, *History of European Ideas*, vol. 47, no 2, 2021, p. 202-215, <https://doi.org/10.1080/01916599.2020.1798620> [wydawca: Taylor and Francis]

(współautor: Quentin Schwanck) *Travelling counter-concepts in revolutionary Europe: individualism-socialism from Pierre Leroux to Polish 'democratism'*, "Journal of Political Ideologies", vol. 26, no 2, 2021, p. 161-179, <http://doi.org/10.1080/13569317.2020.1852668> [wydawca: Taylor and Francis]

(współautor: Quentin Schwanck) *Between Science and Utopia. Physical and Astronomical Notions within French and Polish Fourierism*, "Historical Reflections", vol. 48, no 2, 2022, p. 1-17, <https://doi.org/10.3167/hrrh.2022.480201> [wydawca: Berghahn]

Discussing Pauperism in mid-Nineteenth Century Poland and Russia: A Study of Conceptual Transfers to the Imperial Heartland and Peripheries, "Global Intellectual History", 2023 [online first], p. 1–18. <https://doi.org/10.1080/23801883.2023.2258465> [wydawca: Taylor and Francis]

New Poland in the New World Utopian Settlement Project on the Polish Way, 1843–1853, "Canadian-American Slavic Studies", 58 (4), 2024, p. 408–427, <https://doi.org/10.30965/22102396-05804002> [wydawca: Brill]

Steampunk Association: The Project for a Polish Utopian Settlement in California in the Mid-19th Century, "Forum Historiae", no 17 (2), 2023, p. 10–27, <https://doi.org/10.31577/forhist.2023.17.2.2> [wydawca: Instytut Historii Słowackiej Akademii Nauk]

(współautor: Stanisław Knapowski) *Communicating Utopia: Facets of the Concept of Social Palace in 19th-Century France*, "Redescriptions: Political Thought, Conceptual History and

Feminist Theory”, no 27 (2), 2024, p. 143–163, DOI: 10.33134/rds.415 [wydawca: Helsinki University Press]

(współautor: Bartłomiej Błesznowski) *Road not taken? Inventing, modernizing, and renegotiating the concept of association in 19th-century Socialism*, “Journal of Political Ideologies”, 2023 [online first], p. 1-20, <https://doi.org/10.1080/13569317.2023.2296393> [wydawca: Taylor and Francis]

Wprowadzenie

Jestem dziewiętnastowiecznikiem i historykiem idei. W swej pracy badawczej koncentruję się na pojęciach i ideologiach w długim wieku dziewiętnastym. Zgodnie z maksymą Andrzeja Walickiego, że historia idei opiera się na reinterpretacjach, staram się nadawać nowe znaczenia debatom politycznym z przeszłości. Tym samym, sytuuję się pomiędzy faktograficzną rekonstrukcją dawnych sporów a ich bliższą filozofowaniu rewitalizacją. Historia idei, którą staram się uprawiać, polega na nowych interpretacjach koncepcji z przeszłości i wieść ma ku formułowaniu syntetycznych wniosków, związanych z ich rolą i znaczeniem w kontekście powstania lub późniejszych, zawsze historycznie usytuowanych, użyciach. Czołowy przedstawiciel historii idei w Ameryce Łacińskiej, Elias Palti, porównał tego rodzaju perspektywę badawczą do lotu Dedala, który ani nie zbliża się nadmiernie do morza (rekonstrukcja faktograficzna), ani do Słońca (interpretacja ahistoryczna), tylko porusza się pomiędzy nimi, formułując ogólniejsze wnioski w kontakcie ze źródłem historycznym i tłem epoki.

W początkach mojej pracy badawczej interesowały mnie przede wszystkim pojęcia i idee, formułowane przez przedstawicieli szeroko rozumianych polskich środowisk lewicowych w dziewiętnastym wieku, zwłaszcza w środowiskach Wielkiej Emigracji. Z czasem, dzięki lepszemu zrozumieniu mechanizmów zmian pojęć i idei, rozszerzyłem swą refleksję o aspekty transferu (często powiązanego w translacją) i zakorzeniania się idei w nowych kontekstach. Co więcej, obserwowałem te zmiany jako dokonujące się w obrębie większych konstelacji pojęć, czyli ideologii. Pozwalało mi to na uchwycenie, w jaki sposób adaptacja nowych idei (oraz określony sposób jej realizacji) wpłynąć może na fundamentalną nieraz zmianę w wielu obszarach języka politycznego. Pojawienie się jednego pojęcia, zaczerpniętego z innego kontekstu, wymaga jednak określonej jego translacji (np. poprzez utworzenie neologizmu lub użycie istniejącego słowa w nowym sensie), generuje specyficznie reakcje, wreszcie – może wpłynąć na zmianę myślenia na temat różnych

obszarów życia społeczno-politycznego. Tym samym, transfer nie jest dla mnie punktowym momentem, lecz dziejącym się procesem, angażującym wiele instancji pośredniczących, w tym – materialną infrastrukturę, umożliwiającą cyrkulację idei.

Moje zainteresowania tą tematyką przyniosły rezultat w postaci książek, artykułów, wystąpień konferencyjnych, wydarzeń naukowych, zredagowanych numerów czasopism, oraz działań popularyzatorskich (w tym – cyklu podcastów) w językach angielskim, francuskim i polskim. Artykuły mojego autorstwa, dotyczące tych obszarów, pojawiały się na łamach czołowych europejskich forów debaty na temat historii pojęć, idei i ideologii. Cykl artykułów, przedkładany do oceny jako główne osiągnięcie, stanowi zatem kulminację moich refleksji, które wyszły od badania idei w Polsce, przechodząc przez znaczenia pojęć i ich zmienność, dochodząc finalnie do badań nad ich międzynarodowymi przepływami w ujęciach porównawczych bądź relacyjnych. Stopniowo, w dialogu z literaturą przedmiotu, wypracowywałem własną perspektywę badawczą. W szerszym ujęciu, artykuły składające się na cykl stanowią również głos w debacie na temat zarówno mobilności w nowoczesnej historii, jak i teorii zmiany w językach politycznych.

Charakterystyka cyklu

Celem cyklu artykułów było ukazanie, przede wszystkim na podstawie badania wybranych przypadków, w jaki sposób pojęcia społeczno-polityczne mogą „podróżować” przez granice: narodowe, państwowe, językowe, kulturowe, wreszcie – między różnymi rejestrami dyskursu. Stawiałem sobie za cel zrozumienie, jak i dlaczego ten proces się dokonuje oraz jakie są jego potencjalne skutki, biorąc pod uwagę różne możliwe warianty owej mobilności. Czyniąc to, powróciłem w istocie do problematyki, która przed przeszło stu laty nurtowała Ludwika Krzywickiego, który ukuł pojęcie „idei wędrownych”. Obejmowało ono te koncepcje, które w wyniki swej „wędrowności” do określonego kontekstu mogą wpłynąć na te zjawiska czy procesy, które już w nim istnieją w formie załączkowej, nie mogą natomiast ich stworzyć od podstaw. Zaproponowany przez socjologa termin stanowił dla mnie ważne źródło inspiracji. Nie bez powodu „idee wędrowne” przywołałem zarówno w tytule mojego projektu badawczego (finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki w ramach programu Sonatina), w toku realizacji którego powstała większość ze składających się na cykl artykułów, jak i we wstępie do zredagowanego przez mnie numeru tematycznego czasopisma „Global Intellectual History”.

W swych artykułach koncentrowałem się przede wszystkim na szeroko rozumianych pojęciach wczesnego socjalizmu i radykalizmu w dziewiętnastym wieku. Wynikało to z

dwóch zasadniczych powodów. Po pierwsze, stulecie to cechowało się powstaniem warunków dla mobilności (ludzi, idei, rzeczy) na nienotowaną wcześniej skalę. Stworzyło to okoliczności, w których migranci polityczni, dzięki rozwojowi technologii drukarskich oraz, szerzej, nowym formom działania politycznego (jak członkostwo w dookreślonych ideowo towarzystwach), mogli wzajemnie się inspirować oraz tworzyć nowatorskie idee. Po drugie, badanie środowisk radykalnych czy wczesnosocjalistycznych ujawniało interesujące mnie zjawiska transferu, translacji czy akomodacji pojęć w sposób szczególnie jaskrawy. Przedstawiciele owych nurtów często aktywnie partycypowali w międzynarodowych, emigracyjnych środowiskach politycznych, co ułatwiało przepływ i absorpcję idei. Zarazem zaś, pozostając solą w oku władz, zmuszeni byli zmagać się z ostracyzmem czy wręcz cenzurą, a w swych życiorysach niejednokrotnie mieli doświadczenia aresztowań, więzienia bądź wychodźstwa politycznego. Metaforycznie, w historii tej dostrzec można dialektykę przemysłownika i celnika, nieustannie doskonalących swoje metody pracy.

W ośmiu artykułach (napisanych po angielsku), które składają się na spójny tematycznie cykl, ukazywałem mechanizmy transmisji i readaptacji pojęć społeczno-politycznych w szerokiej palecie możliwości. Cykl rozgałęzia się na cztery wiodące osie tematyczne:

I Recepcja idei istotnych w epoce teoretyków

W artykułach z łamów „History of European Ideas” oraz „Journal of Political Ideologies” interesowała mnie przede wszystkim historia recepcji i adaptacji poglądów dwóch postaci: odpowiednio, Roberta Owena i Pierre’a Leroux. Transfer idei był tu zatem traktowany w sensie najbardziej podstawowym, czyli jako próba prześledzenia transmisji idei określonych postaci oraz jej wpływu na debaty polityczne. *Ergo*, oba artykuły pełniły rolę pomostową, wyznaczając przejście do nowej perspektywy badawczej.

From Rejection to Historicization: The Reception of Robert Owen's Ideas in the 19th Century Polish Context, History of European Ideas, vol. 47, no 2, 2021, p. 202-215, <https://doi.org/10.1080/01916599.2020.1798620> [wydawca: Taylor and Francis]

Pierwszy ze wspomnianych artykułów podejmuje refleksję nad (nie)obecnością myśli Roberta Owena w polskim pejzażu ideowopolitycznym dziewiętnastego wieku. Kontekst polski stanowi w tym zakresie ewenement w porównaniu z wieloma krajami Europy kontynentalnej; uwzględniając również państwa nieuprzemysłowione, takie jak Hiszpania. W Polsce nie powstały bowiem zorganizowane grupy owenistów, choć bez trudu wskazać można

zwolenników i propagatorów koncepcji wielu innych wczesnych socjalistów. Tę właśnie wyjściową zagadkę starałem się rozwiązać w artykule, argumentując, że polscy wychodźcy po roku 1831, a nawet emigranci z wcześniejszego okresu (jak Bogdan Jański i Ludwik Królikowski) zetknęli się z ideami Owena, mając na ogół już wyrobione stanowisko polityczne. W tym sensie, walijski myśliciel stanowił, z ich perspektywy, reprezentanta konkurencyjnego nurtu politycznego. Paradoksalnie, w bardziej pochlebnym świetle przedstawili Owena polscy konserwatyści połowy dziewiętnastego wieku, tacy jak np. Leon Skorupka czy Zygmunt Dangel, chwalcąc jego humanistyczne i dobroczynne zaangażowanie. Dopiero jednak „nowocześni” socjaliści, pokroju Bolesława Limanowskiego czy Edwarda Abramowskiego, dostrzegli w myśli Owena źródło politycznej inspiracji. Co ciekawe, w pewnym stopniu uczynili tak również pierwsi polscy marksiści, którzy w przeciwieństwie do Karola Marksa czy Fryderyka Engelsa wskazywali, że socjalizm Owena był tak naukowy, jak naukowym mógł się stać w konkretnym momencie i okolicznościach swego powstania. Tym samym, poprzez odwołania do autorów różnej proveniencji ideowej, wskazałem, że w recepcji myśli Owena w kontekście polskim przed 1900 r. dostrzec można trzy zasadnicze momenty: odrzucenie przez radykałów, docenienie niektórych sfer jego działalności przez konserwatystów, aż po uhistorycznienie – i stąd większą przychylność – wśród socjalistów schyłku stulecia. Tego rodzaju zmienność ukazuje, jak istotny wpływ na transfer idei może mieć konkretny moment, w którym proces ten się dokonuje.

(współautor: Quentin Schwanck) *Travelling counter-concepts in revolutionary Europe: individualism-socialism from Pierre Leroux to Polish 'democratism'*, "Journal of Political Ideologies", vol. 26, no 2, 2021, p. 161-179, <http://doi.org/10.1080/13569317.2020.1852668> [wydawca: Taylor and Francis]

Drugi z artykułów napisałem we współautorstwie z Quentinem Schwanckiem z École normale supérieure w Lyonie (mój wkład w powstanie tekstu wyniósł 50% i obejmował m.in. konceptualizację głównego problemu oraz analizę źródeł z epoki). Tym razem, interesował nas szczególnie przypadek: migracja asymetrycznych pojęć przeciwstawnych socjalizm – indywidualizm. Jak wskazywał Reinhart Koselleck, a po nim inni historycy pojęć (jak Kiril Postoutenko), *assymetrical counter-concepts* stanowią pary pojęć, w których jedno jest zaprzeczeniem drugiego, natomiast oba razem wyczerpują spektrum możliwości w danej sferze. Przywoływany w literaturze, sztandarowy przykład Hellenów i barbarzyńców dobrze ilustruje ową asymetryczność – pejoratywne opisy innych zestawione z pozytywnym obrazem

własnej grupy ujawniają hierarchiczny i wartościujący charakter tego rodzaju par. Bazując na tej metodologicznej inspiracji, w artykule rozwijamy problem, który został jedynie zasygnalizowany w moim doktoracie i w powstałej na jego bazie książce. Przyglądamy się mianowicie temu, w jaki sposób transfer pary opozycyjnych kategorii indywidualizm – socjalizm, zestawionych uprzednio przez Pierre’a Leroux, wpłynął na rozwój i ewolucję polskiego pojęcia demokratyzmu w dobie Wiosny Ludów. Wychodząc od nakreślenia ogólnego kontekstu, w ramach którego powstawały interesujące nas koncepcje, wskazaliśmy, że przemożne w epoce przekonanie o rozpadzie dawnego świata i pogrążaniu się nowego w chaosie sprzyjało tworzeniu ideowych syntez i wychodzeniu poza binarne opozycje. Stąd, jak wskazujemy, Leroux, zapożyczając pojęcie socjalizmu najpewniej od Roberta Owena, zestawiał je z negatywnie definiowanym indywidualizmem, próbując zarazem za jego pomocą zharmonizować wiele sfer ludzkiej aktywności: religię i filozofię, spirytualizm i materializm, wolność i równość. W artykule kolejno wskazaliśmy, że myśl Leroux inspirowała wielu prominentnych autorów z epoki, w tym – Adama Mickiewicza. W naszej interpretacji, adaptacja pary pojęć indywidualizm – socjalizm przez polskich emigracyjnych demokratów sprawiła, że zmieniło się również samo rozumienie pojęcia „demokracji”. Stała się ona „demokratyzmem”, który miał stanowić złoty środek między dwoma skrajnościami, a zarazem syntetyzować ich wartościowe elementy. Tym samym, w artykule wykazaliśmy, że wpływ koncepcji Leroux na kształtowanie się ideologii Towarzystwa Demokratycznego Polskiego w dobie Wiosny Ludów był znacznie większy, niż dotąd sądzono.

II Transfer terminologii specjalistycznej do języków polityki

Artykuły z „Historical Reflections” i „Global Intellectual History” oferują porównawczy wgląd w recepcję pojęć specjalistycznych w świecie polityki. Są to, z jednej strony, pojęcia naukowe, typowe dla astronomii i fizyki, z drugiej zaś – terminy ekonomiczne.

(współautor: Quentin Schwanck) *Between Science and Utopia. Physical and Astronomical Notions within French and Polish Fourierism*, “Historical Reflections”, vol. 48, no 2, 2022, p. 1-17, <https://doi.org/10.3167/hrrh.2022.480201> [wydawca: Berghahn]

Opublikowany na łamach „Historical Reflections” artykuł ma charakter współautorski i został napisany z Quentinem Schwanckiem (mój wkład w jego powstanie wyniósł 50% i dotyczył przede wszystkim konceptualizacji problemu badawczego, jak również analizy myśli Stanisława Bratkowskiego oraz Jana Czyńskiego). Pracując nad tym tekstem, wyszliśmy od

ogólnego pytania o to, w jaki sposób nauka warunkowała myślenie polityczne. Interesowało nas to, czy teoretycy pokroju Charlesa Fourier czy Karola Marksa rozwijaliby swoje refleksje w odmienny sposób, gdyby tworzyli swe koncepcje w czasach, gdy rozwój nauki znajdowałby się na zupełnie innym etapie. W artykule połączyliśmy perspektywę transferu idei z różnych rejestrów dyskursu (w tym przypadku: ze sfery nauki do świata dyskusji politycznych) z ujęciem porównawczym. Przyjrzelśmy się bowiem, w tak zakreślonej ramie interpretacyjnej, furieryzmowi we Francji i w Polsce. To właśnie ten odłam wczesnego socjalizmu stanowił szczególnie wdzięczny teren dla naszej analizy, gdyż Fourier i jego zwolennicy chętnie adaptowali terminologię, typową dla fizyki czy biologii tamtych czasów, na potrzeby rozważań politycznych. Wskazujemy więc, że o ile podobne wątki znaleźć można m.in. w pismach Jeana Reynaud czy Auguste’a Blanqui’ego, to jednak u Fouriera znalazły one swój wyraz w postaci specyficznej kosmogonii oraz – protostrukturalnej w swej istocie – teorii ruchów, której odkrycie i zrozumienie wieść miało do stworzenia lepszego świata: Harmonii. O ile jednak francuski teoretyk inspirował się przede wszystkim koncepcjami Izaaka Newtona (najpewniej w ich uproszczonej wersji, opracowanej przez Woltera), o tyle dla Jana Czyńskiego źródłem inspiracji w tym zakresie był Mikołaj Kopernik. Odwołując się do dokonań astronoma, Czyński krytykował polskie oświecenie, a zarazem, zestawiając postacie takie, jak Kopernik, Galileusz, Kepler, Newton i Fourier, starał się zrozumieć przyczyny upadku Rzeczypospolitej i określić warunki jej odrodzenia. Inny z polskich furierystów, Stanisław Bratkowski, Kopernika, Newtona i Fouriera zestawiał dodatkowo z Chrystusem i Gutenbergiem, starając się wykazać, że nowy system organizacji społecznej da się opisać z matematyczną precyzją. W konkluzji wskazaliśmy na odmiennność ról, odgrywanych przez terminologię astrofizyczną we francuskich i polskich debatach politycznych z epoki.

Discussing Pauperism in mid-Nineteenth Century Poland and Russia: A Study of Conceptual Transfers to the Imperial Heartland and Peripheries, “Global Intellectual History”, 2023 [online first], p. 1–18. <https://doi.org/10.1080/23801883.2023.2258465> [wydawca: Taylor and Francis]

Artykuł z „Global Intellectual History” dotyczy transferu pojęcia pauperyzm w obręb polskich i rosyjskich debat politycznych. Studium to stanowi empiryczne ukazanie tego, w jaki sposób przestrzeń (geografia) wpływać może na proces adaptacji pojęć w nowych kontekstach. Osnowę artykułu stanowiła poczyniona przeze mnie obserwacja, że pojęcie

pauperyzmu trafiło w obręb polskiej i rosyjskiej myśli politycznej niemal w tym samym momencie, to jest w latach czterdziestych dziewiętnastego stulecia. Rozważania te pod względem źródłowym wyrastają z refleksji wokół tekstów dwóch badanych myślicieli – Henryka Kamieńskiego i Władimira A. Milutina. Tym samym, w artykule badanie transferu idei połączyłem z komparatystyką, zestawiając ze sobą koncepcje, przedstawione przez obu myślicieli. Obaj odwoływali się do takich teoretyków, jak Adam Smith, Dawid Ricardo, Simon de Sismondi i Jean Baptiste Say oraz w paralelny sposób analizowali zachodnioeuropejski kapitalizm. Wskazywali oni bowiem, że system ten prowadzi do rozwarstwienia społecznego i biedy w skali nieznanej w Europie wschodniej – to jest pauperyzmu. O ile bowiem w regionie nędza brała się z niedostatecznych możliwości produkcyjnych, o tyle kapitalizm tworzył nieznana dotąd w dziejach obfitość, ale i tragiczne jej zaprzeczenie. Stąd, ich zdaniem, adaptacja nowoczesnych metod produkcji w zaborze rosyjskim czy w Rosji w ogóle przyniosłaby pozytywne rezultaty, niwelując problem niedoborów. Z tego powodu, zacofanie postrzegali oni jako szansę na uniknięcie najbardziej tragicznych skutków modernizacji. W przypadku obu myślicieli dostrzec można trudność w opisie materii, w której się poruszają, wynikającą z braku właściwej terminologii ekonomicznej w języku polskim i rosyjskim. Stąd np. Milutin miał wyraźny problem z wyjaśnieniem, czym jest „strajk”. W szerszej perspektywie, w artykule podkreślam, że fakt, iż Kamieński i Milutin snuli swoje refleksje, pełne odniesień do brytyjskich i francuskich teoretyków, w centrum i na zachodnich obrzeżach Rosyjskiego Imperium wskazuje, że mobilność idei niekoniecznie musiała się wiązać z mobilnością osób. Statyczność i dynamika okazują się przeto przeplatającymi się kondycjami, a nie binarnymi opozycjami.

III Transnarodowe inspiracje polskiego utopizmu

Soczewką, umożliwiającą dostrzeżenie skutków transferu, okazał się także polski utopizm. Od lat jestem zwolennikiem i propagatorem tezy, że zwłaszcza w pierwszej połowie dziewiętnastego stulecia nurt ten pozostawał istotnym elementem polskiego krajobrazu ideowopolitycznego. Problematyce tej, w perspektywie transmisji i mobilności pojęć, przyglądałem się w artykułach, opublikowanych na łamach „Canadian-American Slavic Studies” i „Forum Historiae”. Z obu artykułów wynikają dwie zasadnicze konkluzje. Po pierwsze, pokazują one plastyczność samej formy utopijnego osadnictwa jako narzędzia, dającego się pomyśleć jako brama, wiodąca do lepszej, bardziej sprawiedliwej rzeczywistości. Okazuje się bowiem, że może ono obsługiwać nie tylko wizje rozwoju moralnego czy gospodarczego (jak u Owena czy Fouriera), ale także współgrać z hasłami narodowymi. Po

drugie, oba projekty pokazują, że polski utopizm, inaczej niż jego odpowiedniki we Francji czy Wielkiej Brytanii, pozostawał po dwakroć niezrealizowany – nie tylko, jak podobne projekty z epoki, nie spełnił większości nadziei twórców owych koncepcji, ale także, z uwagi na uwarunkowania polityczne, w bardzo ograniczony sposób wpłynął na rodzime dysputy polityczne. Projekty te bowiem pozostały rękopisami, czasem pełnymi skreśleń i niekompletnymi, co stanowi metaforę losów nurtu, w ramy którego wpisać można koncepcje bohaterów obu artykułów.

New Poland in the New World Utopian Settlement Project on the Polish Way, 1843–1853, “Canadian-American Slavic Studies”, 58 (4), 2024, p. 408–427, <https://doi.org/10.30965/22102396-05804002> [wydawca: Brill]

W tekście z łamów „Canadian-American Slavic Studies” przyglądałem się koncepcji Nowej Polski – funkcjonującej także pod innymi nazwami, m.in. Bratogrodu – o realizację której zabiegał Józef Alfons Potrykowski w latach 1843-1853. Materiał źródłowy obejmował w tym przypadku głównie zespół materiałów z Biblioteki Książąt Czartoryskich w Krakowie. Obszerny zbiór rękopisów nie stanowi bynajmniej zwartego opisu proponowanej polskiej kolonii. Przeciwnie: jest to zestaw różnych materiałów, obok refleksji samego Potrykowskiego zawierający spisy osób, skłonnych zaangażować się w projekt oraz korespondencję z tymi, których Potrykowski starał się zaangażować do współpracy (by wymienić choćby Etienne’a Cabet). Taki stan zachowania zespołu umożliwia unikatowy wgląd w projekt nie do końca domknięty, pozostający w ciągłym procesie tworzenia i doskonalenia się, zależnie od partykularnych okoliczności. Projekt Nowej Polski dotyczył w istocie utworzenia polskiej kolonii za oceanem, którą autor na różnych etapach widzieć chciał bądź to w Ameryce Północnej, bądź w Australii. Tego rodzaju koncepcja upodabnia Potrykowskiego do wielu innych myślicieli epoki, którzy również w utworzeniu osady poza Europą upatrywali szansy na transformację rzeczywistości społeczno-politycznej. Jednak na tle saintsimonistów czy furierystów Potrykowski wyróżniał się oryginalnością w rozmaitych aspektach szczegółowych, np. proponując sześciogodzinny dzień pracy oraz podział pracy (przydział zadań na określony dzień), który miałyby się dokonywać w wyniku losowania. Podobnie jak w przypadku wielu koncepcji wczesnych socjalistów, zamysł utworzenia Nowej Polski miał ambicje uniwersalistyczne, jednak łączył je z hasłami patriotycznymi, formułowanymi za pomocą kluczowego dla projektu pojęcia braterstwa.

Steampunk Association: The Project for a Polish Utopian Settlement in California in the Mid-19th Century, „Forum Historiae”, no 17 (2), 2023, p. 10–27, <https://doi.org/10.31577/forhist.2023.17.2.2> [wydawca: Instytut Historii Słowackiej Akademii Nauk]

W artykule z łamów „Forum Historiae” skupiałem się na koncepcji Osady, sformułowanej przez Kazimierza Tomkiewicza. Podobnie jak projekt Potrykowskiego, również i wizja Tomkiewicza zachowała się w formie rękopisu, przedstawionego przez autora księciu Adamowi Jerzemu Czartoryskiemu z nadzieją na wsparcie w realizacji (zwłaszcza od strony finansowej). Projekt Tomkiewicza, datowany na 18 października 1850 r., został napisany w Paryżu w specyficznym momencie – po upadku Wiosny Ludów, kiedy to różne nurty europejskiego wczesnego socjalizmu znalazły się w głębokim kryzysie. Wówczas też pomysły dotyczące tworzenia osad poza Europą cieszyły się znaczną popularnością. Tomkiewicz chciał, by projektowana przezeń Osada umożliwiła Polakom czerpanie korzyści z światowego postępu technicznego oraz rosnącego znaczenia globalnych łańcuchów powiązań i wartości. Dlatego też proponował, by kolonia została usytuowana w Kalifornii, którą przedstawiał jako region dający nieograniczone możliwości rozwoju gospodarczego. Tym samym, jego projekt osadniczy nie miał cech utopii eskapistycznej – przeciwnie, miał umożliwić Polakom czerpanie benefitów z tego, co można byłoby dziś określić mianem globalizacji. Tego rodzaju przekonanie upodabnia Tomkiewicza do saintsimonistów. Co więcej, podobnie jak zwolennicy Henri de Saint-Simona, opowiadał się on za podporządkowaniem polityki i filozofii rozwojowi techniki, a także w swej refleksji historiozoficznej dzielił przeszłość na epoki rozwoju i epoki kryzysu. Oprócz rozważań typowych dla historii idei, w artykule udało mi się wnieść kilka nowych ustaleń, związanych z biografią samego Tomkiewicza, oraz podać prawdopodobną datę roczną jego narodzin (1802 rok).

IV Mobilność idei od pojęć do ruchów politycznych

W moich badaniach wiele uwagi poświęciłem francuskim ideom politycznym i ich transferowi (uwzględniając mobilność w poprzek różnych rejestrów dyskursu politycznego). W dwóch ostatnich artykułach, składających się na cykl, przyglądałem się temu, w jaki sposób z idei wyłaniały się teorie społeczne, przedsięwzięcia gospodarcze, wreszcie: ruchy polityczne.

(współautor: Stanisław Knapowski) *Communicating Utopia: Facets of the Concept of Social Palace in 19th-Century France*, "Redescriptions: Political Thought, Conceptual History and Feminist Theory", no 27 (2), 2024, p. 143–163, DOI: 10.33134/rds.415 [wydawca: Helsinki University Press]

W tekście, który ukazał się w czasopiśmie „Redescriptions:”, napisanym ze Stanisławem Knapowskim z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (mój wkład wynosi 50% i dotyczy m.in. sformułowania problemu badawczego oraz analizy koncepcji Victora Consideranta), przyglądamy się temu, w jaki sposób pojęcie pałacu społecznego ewoluowało w dziewiętnastowiecznej Francji. Tego rodzaju pałac – gmach, zamieszkiwany przez grupę wyselekcjonowanych osób – postrzegany był przez wielu dziewiętnastowiecznych socjalistów jako miejsce, umożliwiające zademonstrowanie słuszności ich doktryn w mikroskali. Tak sformułowany problem badawczy pozwolił nam wykroczyć poza tradycyjne ograniczenia historii pojęć, sytuując nasze studium na styku semiotyki i materialności. Pałac społeczny był wszakże pojęciem, które wyrażało się za pomocą słów (obsługiwało go kilka wyrażen, takich jak *phalanstère*, *palais social* czy też *palais sociétaire*), ilustracji, projektów, konkretnych budynków lub przedsięwzięć, mających na celu ich wzniesienie, wreszcie: odrębnej teorii społecznej. Tę ostatnią w pełnej formie sformułował uczeń Charlesa Fouriera Victor Considerant, wskazując, że skoro rozwój ludzkości w kolejnych epokach manifestował się w zmianach stylów architektonicznych (i, szerzej, organizacji przestrzennej), to również samo społeczeństwo zmienić można poprzez oddziaływanie architektury. Tak sformułowana doktryna (*phalansterisme*) rezonowała szeroko – znajdując na przykład literackie odbicie w znakomitych opisach Paryża autorstwa Victora Hugo (znanych z „Katedry Marii Panny w Paryżu”). Tym samym, pałac społeczny okazał się być pojęciem pojemnym i symbolicznym, choć wywodzącym się z prostego przekonania: lepszy świat można zbudować z cegieł, a architektura nowego typu wpłynie na powstanie bardziej sprawiedliwych i egalitarnych struktur społecznych. Pojęcie pałacu społecznego zmieniało się wraz z migracjami w nowe konteksty. Istotne znaczenie miał tutaj wymiar geograficzny, to jest wielokrotnie podejmowane próby utworzenia wzorcowego pałacu w różnych częściach świata oraz w różnych lokalizacjach (obszar wiejski lub obszar przemysłowy). Zarazem, zyskiwało ono kolejne warstwy znaczeniowe wraz z ponawianymi próbami utworzenia takiego pałacu; na przykład w zakresie docenienia znaczenia rodziny w Familisterze, zainicjowanym przez Jeana Baptiste’a Godina. Finalnie, refleksje dziewiętnastowiecznych myślicieli społecznych w

zakresie przekształcenia społeczeństwa za pomocą architektury legły u podstaw budownictwa modernistycznego (stąd w konkluzjach odwołanie do postaci pokroju Le Corbusiere’a).

(współautor: Bartłomiej Błesznowski) *Road not taken? Inventing, modernizing, and renegotiating the concept of association in 19th-century Socialism*, “Journal of Political Ideologies”, 2023 [online first], p. 1-20, <https://doi.org/10.1080/13569317.2023.2296393> [wydawca: Taylor and Francis]

W artykule, napisanym wspólnie z Bartłomiejem Błesznowskim z Uniwersytetu Warszawskiego (mój wkład wynosi 50%, dotyczy przede wszystkim autorstwa sekcji „Inventing an association” oraz połowy sekcji „Modernising the association”, oraz współtworzenia ogólnej koncepcji wraz z konkluzją artykułu), podjęliśmy refleksję nad „drogą nieobraną” w historii europejskiej myśli socjalistycznej w długim wieku dziewiętnastym. Tym samym, weszliśmy w krytyczny dialog z opinią, sformułowaną przez Carla Guarneri, jakoby myśl Charlesa Fouriera stanowiła właśnie tytułową *road not taken*. Śledząc ewolucję i migracje pojęcia asocjacji (stowarzyszenia) w szerokim sensie, ukazujemy, że to, co Jerzy Kurnatowski określił mianem „socjalizmu zrzeszeniowego” w istocie winno być postrzegane jako odrębny nurt, sytuujący się między socjalizmem rewolucyjnym a reformistycznym. By zrealizować ten zamiar, rozpoczynamy od ukazania roli Roberta Owena jako twórcy terminu *association* w jego społeczno-ekonomicznym znaczeniu. Kolejno, ukazujemy krytyczne reakcje Fouriera na propozycje walijskiego teoretyka, oraz ukazujemy, w jaki sposób Francuz sformułował własną koncepcję stowarzyszenia, opierając się na własnych rozważaniach psychologicznych i ekonomicznych. Jego idee były następnie rozwijane przez czołowych kontynuatorów, takich jak Victor Considerant czy Jean Baptiste Godin, którzy stopniowo porzucali najbardziej ekscentryczne poglądy samego Fouriera (jak skomplikowany podział ludzi wedle typów osobowości, czy zasada wolnej miłości), przyczyniając się tym samym do popularyzacji samego pojęcia asocjacja. Stąd też, u schyłku dziewiętnastego wieku staje się ono jednym z centralnych pojęć dla ruchów socjalistycznych, a w szczególności – dla ich kooperatywnego odłamu. Uwieńczeniem interesującego nas procesu przejścia asocjacji od pojęcia, które Fourier chciał zdefiniować na nowo, do etykiety-symbolu masowego ruchu społecznego, były poglądy Charlesa Gide’a oraz Edwarda Abramowskiego. Uchodzą oni wszakże za ważnych ideologów ruchu spółdzielczego, który zyskał duże znaczenie w różnych krajach Europy, w tym w Drugiej Rzeczypospolitej. Zarazem jednak, różnica kontekstu raz jeszcze odcisnęła piętno na znaczeniu pojęcia – o ile

bowiem dla Owena czy Fouriera asocjacja była przeciwieństwem wolnej konkurencji, o tyle dla Abramowskiego i jego zwolenników stała się opozycją wobec centralistycznej władzy państwowej.

Pozostałe publikacje powiązane z cyklem

Powiązane tematycznie z cyklem pozostałe prace (w językach angielskim, francuskim i polskim) podejmują refleksję metodologiczną wokół problematyki transferu oraz jego uwarunkowań. Przyglądałem się w nich różnym procesom, osobom i instytucjom, biorącym udział w cyrkulacji idei politycznych, a także temu, w jaki sposób rozwijana przeze mnie perspektywa badawcza może wzbogacić się dzięki uzupełnieniu jej o narzędzia, typowe dla innych dyscyplin i subdyscyplin. Użytek czyniłem zwłaszcza nurtu historii imperialnej (który stanowił inspirację dla umieszczonego w cyklu artykułu z łamów „Global Intellectual History”), ale także, przyglądając się społecznej historii idei we Francji, rozważałem możliwość inkorporacji narzędzi, typowych dla nauk społecznych, do badania historii idei w Polsce. Interesowałem się również społecznymi uwarunkowaniami transferów oraz, finalnie, temu, co może je spowalniać lub im przeciwdziałać.

Prace (artykuły oraz artykuły wstępne – edytoriale) mojego autorstwa w tym obszarze to:

(współautor: Wiktor Marzec) *Subversive Concepts: Empires and Beyond*, “Praktyka Teoretyczna”, 2021, nr 1(39), s. 7–13. DOI: 10.14746/prt2021.1.1

Circulation des idées: dynamiques sociales et conceptuelles dans le transfert des doctrines socialistes de la France à la Pologne (1831-1848), “Revue d'histoire du XIXe siècle”, no 63 (2), 2022, pp. 163–179.

Wandering Ideas: Circulations of Radical Social Thought in the long 19th century, “Global Intellectual History”, 2023 [online first], p. 1-6,
<https://doi.org/10.1080/23801883.2023.2258304>

Spółeczna historia idei à la française: krytyczne zadania i warunki możliwości w kontekstach (pół)peryferyjnych, „Historyka. Studia metodologiczne”, t. 53, 2023, s. 531–548.

Ponadto, moje badania rozwijały i rozwijają się w następujących kierunkach:

Reprezentacja i suwerenność

Istotnym elementem moich naukowych dociekań od lat pozostaje problematyka reprezentacji politycznej w dziewiętnastym wieku. Na kwestię tę składają się pojęcia, praktyki oraz konteksty geopolityczne Europy powiedeńskiej. Ten właśnie zespół zagadnień stanowi aktualny kierunek moich badań, finansowanych w ramach projektu Opus Narodowego Centrum Nauki. Dzięki przyznanym środkom utworzyłem pięcioosobowy zespół badawczy, w ramach którego na stanowiskach pełnoetatowych zatrudnieni zostali dr Artur Kula i dr Quentin Schwanck. Najważniejszym rezultatem prowadzonych prac będzie anglojęzyczna monografia naukowa (chęć jej wydania wyraziło wydawnictwo Palgrave Macmillan).

Stąd, moje obecne zainteresowania – i kierunek, w ramach którego rozwijać się będzie moja refleksja w najbliższych latach – w rosnącym stopniu rozwijają się na przecięciu historii idei i studiów parlamentarnych. W szczególności, interesują mnie znaczenia dwóch, częstokroć silnie ze sobą splecionych kategorii – reprezentacji i suwerenności. Odnoszą się one do stanów rzeczy, praktyk, oraz wyobrażeń, mogących konserwować zastany system, umożliwiać jego rozwój, bądź stawać się narzędziami, służącymi do jego rozszczelnienia i obalenia.

Podążając za wypracowaną na etapie dotychczasowych badań metodą poszukiwania międzynarodowych powiązań, w aktualnym projekcie stawiam sobie za cel porównanie rozumienia pojęć suwerenności i reprezentacji w rozumieniu belgijskich i polskich reprezentantów okresu 1815-1848. Biegła znajomość języka francuskiego, a także francuskiej historii idei umożliwia mi sprawne identyfikowanie transferów idei i procedur z Francji do Belgii oraz na ziemię polskie.

W artykule, zamieszczonym w czołowym dla studiów nad historią pojęć periodyku, „Contributions to the History of Concepts”, przyglądam się rozumieniu pojęcia reprezentacji politycznej w środowiskach Wielkiej Emigracji. Wskazuję w nim, że stawką toczonych debat była nie tyle redefinicja samego pojęcia, ile próba jego monopolizacji i zawłaszczenia przez konkurujące ze sobą środowiska polityczne, chcące przemawiać w imieniu sprawy polskiej.

Pojęcie reprezentacji badam również w artykule, napisanym wspólnie z Wiktorem Marcem z Uniwersytetu Warszawskiego (mój wkład wynosi 50%), opublikowanym na łamach „Journal of Modern European History”. Pokazujemy w nim, że w okresie powstania listopadowego w Sejmie pojęcie reprezentacji funkcjonowało w wielu rywalizujących ze sobą znaczeniach.

Wreszcie, w tekście, opublikowanym w „Przeglądzie Nauk Historycznych”, przyglądam się suwerenności subimperialnej na przykładzie Królestwa Polskiego i Besarabii. Tego rodzaju porównanie pozwoliło mi na ukazanie, że autonomiczny status regionów peryferyjnych

wobec imperialnego centrum w Rosji wynikał z przyjętej przez Aleksandra I technologii władzy.

W obszar ten wpisują się następujące publikacje:

From 'de facto king' to peasants' communes: a struggle for representation in the discourse of the Polish Great Emigration, 1832-1846/48, "Contributions to the History of Concepts", vol. 15, no 1, 2020, p. 97–120.

(współautor: Wiktor Marzec) *Who May Represent a Nation in Upheaval? The Concept of Representation during the Polish November Uprising, 1830–1831*, "Journal of Modern European History", vol. 21, no 1, 2023, p. 34–51

Suwerenność subimperialna jako technologia władzy: przypadek Besarabii i Królestwa Polskiego, „Przegląd Nauk Historycznych”, t. 23, nr 2, 2024, s. 197–220.
<https://doi.org/10.18778/1644-857X.23.02.08>

Słownik polskiej polityki (lewicy)

Przez wiele lat, począwszy od okresu studenckiego, interesowały mnie idee i język polskiej polityki, w szczególności lewicowej, w dziewiętnastym wieku. Napisałem na ten temat wiele prac, w dużej części opublikowanych jeszcze przed obroną doktoratu. Podsumowaniem moich zainteresowań w tym zakresie była książka – zmodyfikowana wersja pracy doktorskiej. Przyglądałem się w niej formacji radykałów, która w polskim pejzażu politycznym wyłoniła się po powstaniu listopadowym. Nawiązując do pojęć stosowanych w epoce, kategorię radykałów traktowałem szeroko, jako zbiorcze określenie demokratów i wczesnych socjalistów różnego autoramentu. W książce ukazałem, w jaki sposób próbowali oni opisać i zrozumieć gwałtownie modernizujący się świat. Dzięki wysiłkom przedstawicieli tej formacji, w polszczyźnie pojawiło się wiele słów i wyrażeń, odnoszących się do nowoczesności, na długo przed dogłębną modernizacją ziem polskich.

Za książkę otrzymałem w 2021 roku Nagrodę Klio II stopnia w kategorii „Monografia naukowa” oraz wyróżnienie w Konkursie im. prof. Jerzego Skowronka. Bardzo pozytywna recenzja książki ukazała się w „Kwartalniku Historycznym” (nr 2/2023); była ona omawiana również w niektórych mediach (np. „Nowe Państwo”, nr 6/2021).

Po obronie doktoratu, do tej problematyki powróciłem także w dwóch artykułach.

Artykuł z pisma „Central Europe” dotyczy różnych koncepcji powstania, tworzonych w środowiskach Wielkiej Emigracji, w szczególności – w gronie szeroko rozumianych radykałów. Wskazuję w nim, że zbrojne powstanie wedle przedstawicieli tego nurtu miało być wehikułem, umożliwiającym nie tylko odzyskanie niepodległości, ale również inicjującym szerokie reformy społeczne na ziemiach polskich.

Z kolei w artykule z łamów „Critique”, napisanym razem z Bartoszem Wójcikiem z Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk (mój wkład w jego powstanie wynosi 50%) przyglądamy się ideom Edwarda Dembowskiego. Wychodząc od ustaleń czołowych przedstawicieli warszawskiej szkoły historii idei, proponujemy odczytanie Dembowskiego w kontekście sytuacji imperialnej jako filozofa „niezrealizowanych potencjałów”.

W obszar ten wpisują się przede wszystkim następujące prace (uwzględniam również wybrane pozycje wydane przed nadaniem stopnia doktora):

Książka:

Radykałowie polistopadowi i nowoczesna galaktyka pojęć, 1832-1888, Kraków: TAIWPN Universitas, 2020.

Artykuły:

Religious Language in Politics: The Case of Polish Radicals in Exile, 1828-1852, “Slovanský přehled”, no 2, 2018, p. 279-302.

The Pathogenesis of the Public Sphere in Exile: Anarchy and Unity in the Political Thought and Mentality of the Great Polish Emigration, “Kwartalnik Historyczny”, vol. CXXVI, no 3, 2019, p. 61–96.

Un fouriériste dans la vie politique polonaise : polémiques de Jan Czyński (1801-1867), “Cahiers Charles Fourier”, no 30, 2019, p. 125-142.

Planning an Uprising; Remaking a Nation: The Polish Radicals’ Debates on the Army and War in 1832-1846 Revisited, “Central Europe”, vol. 19, no 2, 2022, p. 116-134.

(współautor: Bartosz Wójcik) *From speculation to revolution: Edward Dembowski's unrealised potentials on the verge of the Spring of Nations*, "Critique", no 52 (1), 2024, p. 107-128.

Biografia intelektualna Ludwika Królikowskiego

Postać Ludwika Królikowskiego zainteresowała mnie jeszcze na etapie studiów licencjackich. Na badania jego biografii intelektualnej otrzymałem środki w ramach konkursu Narodowego Centrum Nauki Preludium. We wniosku grantowym sformułowałem tezę, którą następnie starałem się udowodnić w mojej książce, poświęconej tej postaci: polemizując z Adamem Sikorą argumentowałem, że myśl Królikowskiego cechowała się dużą dynamiką i wewnętrzną zmiennością. Jego intelektualne poszukiwania, jak starałem się udowodnić, uwidaczniają się zwłaszcza w tych momentach, gdy ujawniał on źródła swej intelektualnej inspiracji lub angażował się we współpracę z określonymi środowiskami politycznymi. W tym sensie, Ludwik Królikowski stanowi ciekawy przypadek jednostki, w pismach której dostrzec można stałą wędrówkę idei, zapożyczanych od autorów, którzy w danym momencie go inspirowali bądź też z którymi w określonym czasie współpracował.

W ramach swoich badań nad myślą polityczną Królikowskiego udało mi się dotrzeć do szeregu materiałów źródłowych, które nie były przywoływane w innych opracowaniach biograficznych dotyczących tej postaci (przede wszystkim książce Jana Turowskiego). Dzięki temu, nie tylko zaproponować nową interpretację jego myśli politycznej, ale także wnieść nowe ustalenia faktograficzne, w tym dotyczących relacji z rodziną czy sytuacji materialnej. Dzięki nekrologom zamieszczanym na łamach prasy amerykańskiej udało mi się ponadto określić dzienną datę śmierci Ludwika Królikowskiego (5 maja 1879 r.).

Powstała w efekcie tych badań książka powieła kilka wątków, pojawiających się w doktoracie (jest to widoczne głównie w niektórych partiach rozdziału III), zarazem jednak stanowi ona koncepcyjnie odrębną całość. Jej recenzja pojawiła się na łamach „Acta Poloniae Historica” (rok 2021, nr 123).

Moje zainteresowania jego myślą przyniosły następujące publikacje (oprócz książki, wydane przed doktoratem):

Książka:

„Zniszczyć wszelkie państwo”. *Idee wędrowne Ludwika Królikowskiego (1799-1879)*, Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2020.

Artykuły:

Królestwo Boże na ziemi: wokół sporu Ludwika Królikowskiego i Jana Czyńskiego, „Historia Slavorum Occidentis”, nr 1 (8), 2015, s. 77-93.

Retoryka i utopia. Ludwik Królikowski: studium struktury myśli, „Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym”, nr 37 (2), 2016, s. 101-124

The Utopian Impulse and Searching for the Kingdom of God: Ludwik Królikowski's (1799-1879) Romantic Utopianism in Transnational Perspective, „Slověne. International Journal of Slavic Studies”, no 2, 2018, p. 179-198.

Ponadto na druk oczekuje mój artykuł, napisany we współautorstwie z François Fourn'em (mój wkład wynosi 50%). Jest on pokłosiem konferencji „Faire société sans dieu ni maître. Une humanité sans religion est-elle possible ?”, która odbyła się w Paryżu w dniach 1-2 października 2021 r., w ramach której wygłosiłem francuskojęzyczny referat. Tekst został przyjęty do druku i ukaże się w tomie zbiorowym w ramach serii „Les cahiers de la MSHE Ledoux” (wydawca: Presses Universitaires de Franche-Comté) pod tytułem „Le Christianisme c'est le communisme : Etienne Cabet et Louis Królikowski”.

Pańszczyzna i tzw. ludowa historia Polski

Sporadycznie, głównie na zaproszenie różnych redakcji czy instytucji, włączam się również w dyskusje wokół pańszczyzny i tzw. ludowej historii Polski. W tym obszarze, recenzowałem „Ludową historię Polski” Adama Leszczyńskiego oraz zajmowałem się historią pojęcia pańszczyzna w Polsce.

Oprócz tego, na zaproszenie Fabrice'a Bensimon (redaktora naczelnego „Revue d'histoire du XIXe siècle”) napisałem krótki francuskojęzyczny tekst, omawiający ostatnie debaty wokół „zwrotu ludowego” w Polsce, w kontekście bieżących sporów politycznych.

Mój wkład w ten obszar dyskusji zaowocował następującymi publikacjami:

Jakiej ludowej historii Polacy potrzebują?, „Dwutygodnik Czas Kultury”,
<https://czaskultury.pl/artukul/jakiej-ludowej-historii-polacy-potrzebuj/>

Jak rozwiązać zagadkę społeczną? Polskie spory o pańszczyznę (1795-1864), [w] „Chłop - niewolnik? Szreniawskie seminaria antropologiczne”, red. W. Kuligowski, Szreniawa 2022, s. 85-101.

Un « tournant populaire » dans l'historiographie polonaise, “Revue d'histoire du XIXe siècle”, no 66, 2023, p. 126-128.

Współczesny populizm

Mój sposób rozumienia kontekstu polskiego czy, szerzej, specyficznych „parametrów” regionu Europy środkowo-wschodniej, w powiązaniu z aparaturą badawczą typową dla historii idei, umożliwia również badanie historii najnowszej. Użyteczność tę zademonstrowałem, redagując numer tematyczny czasopisma „Praktyka Teoretyczna”, poświęcony Andrzejowi Lepperowi. Wraz z Łukaszem Mollem z Uniwersytetu Wrocławskiego napisałem obszerny artykuł wstępny (mój wkład wyniósł 30%) oraz byłem współtwórcą ankiety, na którą odpowiedzieli autorzy ze środowisk akademickich i medialnych (zamieszczona na łamach „Praktyki Teoretycznej”, nr 2 (48), 2023, s. 139-153; jedna z odpowiedzi pojawiła się również na łamach kwartalnika „Kronos”, nr 4/2023).

Moja współautorska publikacja w tym obszarze to:

Andrzej Lepper: kryzys trans-formacji i polityka populizmu, „Praktyka Teoretyczna”, nr 2 (48), 2023, s. 9–30, DOI: 10.19195/prt.2023.2.1

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Staże i pobyty naukowe realizowałem w następujących jednostkach:

- październik 2016 – styczeń 2017 – Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, realizacja semestru studiów doktoranckich w ramach programu MOST;
- październik 2019 – luty 2020 - Centre de recherche en histoire européenne comparée, Uniwersytet Paris-Est Créteil (opiekun naukowy: prof. Catherine Brice), pobyt w ramach Stypendium im. Wilhelminy Iwanowskiej Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej;

- marzec – sierpień 2020 – Laboratoire Triangle, École normale supérieure de Lyon (opiekun naukowy: prof. Ludovic Frobert), pobyt w ramach stypendium Etiuda Narodowego Centrum Nauki;
- styczeń – lipiec 2022 - Friedrich-Meinecke-Institut der Freien Universitaet Berlin (opiekun naukowy: prof. Sebastian Conrad), pobyt w ramach realizacji projektu Sonatina Narodowego Centrum Nauki;
- kwiecień – maj 2024 – Power in History Research Group, Uniwersytet w Antwerpii (opiekun naukowy: prof. Marnix Beyen), pobyt w ramach realizacji projektu Opus Narodowego Centrum Nauki;
- czerwiec 2024 – American University of Bulgaria, Błagowgrad, pobyt w ramach stypendium American Council of Learned Societies.

Oprócz tego, zrealizowałem krótkie wizyty studyjne na Uniwersytecie w Lejdzie (wrzesień 2023) i na Wolnym Uniwersytecie Brukselskim – VUB (wrzesień 2024).

Najbliższy pobyt badawczy (*visiting fellowship*) będę realizował na University of Jyväskylä (w ramach JYU Visiting Fellow Programme 2025) w maju 2025 r.

W czerwcu i lipcu 2022 roku uczestniczyłem w warsztatach ERC Mentoring Initiative, zorganizowanych przez Instytut Nauk o Człowieku w Wiedniu. Udział obejmował trzy sesje z laureatami programów Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych.

W dotychczasowej działalności naukowej, uwzględniając również studia doktoranckie, uczestniczyłem w kilkudziesięciu konferencjach w Polsce i zagranicą, wygłaszając referaty w językach angielskim, francuskim i polskim.

Posiadam ponadto bogate doświadczenie organizacyjne. W dniach 21-22 października 2022 r. zorganizowałem w Warszawie dwudniową konferencję „Transfers, Circulations, and Exchanges within the 19th-Century Socialism”. Jej pokłosiem był numer tematyczny czasopisma „Global Intellectual History”.

W 2023 r. byłem pomysłodawcą i współorganizatorem panelu tematycznego w ramach dorocznego kongresu History of Concepts Group, odbywającego się w Berlinie.

W 2023 r. byłem współorganizatorem i członkiem komitetu naukowego kongresu History of Concepts Group, który po raz pierwszy odbywał się w Polsce. Wydarzenie zatytułowane „The 24th International Conference on the History of Concepts. Agency of Concepts in Interface Regions: Asymmetries, Asynchronities, and Discontinuities”, współorganizowane przez Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytet Warszawski oraz Niemiecki Instytut Historyczny, odbyło się w dniach 28-30 września 2023 r. w Warszawie. W ramach tego kongresu, byłem m.in. pomysłodawcą oraz prowadzącym debaty

w formule okrągłego stołu (*roundtable*), zatytułowanej „Conceptual Change in Interface Regions”, w której udział wzięli: prof. Maciej Janowski (IH PAN), dr Maria Falina (Uniwersytet w Utrechcie), dr Felipe Zotti Narita (Uniwersytet w Sao Paolo) i dr Jana Tsoneva (Bułgarska Akademia Nauk).

W dniach 23-24 stycznia 2025 r., wraz z Bartoszem Dziewanowskim-Stefańczykiem (Niemiecki Instytut Historyczny) oraz Wiktorem Marcem (Uniwersytet Warszawski) zorganizowałem w Warszawie konferencję pt. „Residues and Innovations within Imperial Orders. Political Assemblies in Continental Europe, 1800–1850”.

Współpracuję z licznymi grupami i projektami badawczymi. Od 2021 r. jestem wykonawcą w projekcie pt. „Polskie pojęcia społeczno-polityczne XIX i XX wieku”, kierowanym przez dr hab. Adama Kozuchowskiego, w ramach którego opracowuję hasła „demokracja”, „lud” i „socjalizm”. Od 2023 r. jestem również współpracownikiem projektu „Słownik pojęć polsko-ukraińskiego dialogu intelektualnego w l. 1831-1914”, kierowanego przez dr hab. Gennadiiego Korolova i finansowanego przez Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego. W ramach tego projektu opracowuję hasło „imperium”. Oprócz tego, od 2022 r. współpracuję z projektem „Re-Imagining Democracy”, kierowanym przez prof. Joannę Innes (Uniwersytet Oksfordzki) i prof. Marka Philpa (Uniwersytet Warwick). W ramach tej współpracy przygotowuję artykuł o pojęciu demokracji w Polsce, a także współuczestniczę w licznych seminariach naukowych, związanych z projektem (jedno z nich, współorganizowane przeze mnie, odbędzie się w dniach 25-26 kwietnia 2025 r. w Warszawie). Od stycznia 2024 r. jestem wykonawcą w projekcie badawczym pt. „The Aggressor: Self-Perception and External Perception of an Actor Between Nations”, afiliowanym na Uniwersytecie w Heidelbergu i kierowanym przez prof. Thomasa Maissena. Moje zaangażowanie polega na przygotowaniu artykułu, porównującego postacie dwóch monarchów - Mikołaja I i Wilhelma I - jako agresorów z punktu widzenia uczestników rewolucji belgijskiej i powstania listopadowego.

Wielokrotnie recenzowałem (jako recenzent zewnętrzny w formule ślepej recenzji) artykuły, składane do czasopism naukowych: „Civitas. Studia z filozofii polityki” (2019), „Kwartalnik Historyczny” (2019); „Artes. Czasopismo studentów MISH UJ” (2020); „Historyka” (2021); „Artes. Czasopismo studentów MISH UJ” (2021); „The Polish Journal of the Arts and Culture. New Series” (2021), „Stan Rzeczy” (2021); „Utopian Studies” (2022), „Contributions to the History of Concepts” (2022), „Hiperboreea” (2022); „Microbial Cell Factories” (2022); „Dziedzictwo Kulturowe Wsi” (2022); „Acta Poloniae Historica” (2023); „Dziedzictwo Kulturowe Wsi” (2023); „Historyka” (2024). Recenzje książek mojego

autorstwa ukazywały się na łamach takich czasopism, jak: „Ab Imperio”, „Canadian-American Slavic Studies”, „Acta Poloniae Historica” i „Czas Kultury”.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Z powodu różnych form zatrudnienia na stanowiskach badawczych po doktoracie, oraz pracy w Polskiej Akademii Nauk, moje doświadczenie w pracy dydaktycznej pozostaje dość skromne.

Przed obroną doktoratu, w latach 2016-2018, zrealizowałem łącznie 105 godzin zajęć dydaktycznych na Wydziale Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (przedmioty: Historia Polski w XIX wieku oraz konwersatorium „Konserwatyzm – liberalizm – socjalizm”).

Od kwietnia do lipca 2022 r. prowadziłem na Wolnym Uniwersytecie Berlińskim seminarium dla studentów drugiego stopnia pt. „Revolutionary Ideas in 19th-century Europe” w wymiarze 30 godzin (moduł *Methodenübung*).

W październiku 2022 r., w ramach prowadzonego zdalnie seminarium dla nauczycieli historii, przeprowadziłem wykład pt. „Narodziny i rozwój nowoczesnych ideologii politycznych w XIX wieku”.

29 listopada 2022 r., na zaproszenie Studenckiego Koła Romantyków UAM, przeprowadziłem seminarium dotyczące radykalizmu po powstaniu listopadowym.

Od października 2024 r. wraz z dr hab. Wiktorem Marcem z ISS UW współorganizuję comiesięczne spotkania grupy czytelniczej „Political Representation Reading Group”, w której dyskutujemy wybraną anglojęzyczną książkę. Na rok akademicki 2024/25 zaplanowaliśmy dziewięć spotkań.

Od października 2024 r. jestem promotorem pomocniczym (promotor główny: prof. Ivan Sablin, Uniwersytet w Heidelbergu) mgr-a Patryka Krupińskiego, który zajmuje się badaniem figury agresora (na przykładzie Józefa Piłsudskiego w różnych kontekstach Europy środkowo-wschodniej), łącząc badania nad historią pojęć ze studiami nad pamięcią.

Ponadto, w lutym i marcu 2024 r., w porozumieniu z dr-em Diederikiem Smitem z Uniwersytetu w Lejdzie, byłem opiekunem dwumiesięcznych praktyk studenckich Laury Courte.

Jestem również opiekunem naukowym projektu prof. Swietłany Łuparenko z Uniwersytetu w Charkowie. Jej aplikacja została oceniona wysoko i zakwalifikowano ją do drugiego

(finałowego) etapu w ramach konkursu Marie Skłodowska-Curie Action for Ukraine. W przypadku uzyskania finansowania, prof. Łuparenko będzie realizować pod moją opieką naukową badania w Warszawie w roku akademickim 2025/26.

We wrześniu 2025 r. odbędzie się pierwsza edycja współorganizowanej przeze mnie szkoły letniej „Asynchronous Histories Summer School”, w ramach której prowadzić będę warsztaty tematyczne dla doktorantów.

Aktywnie angażuję się w działania popularyzujące naukę i współpracę z otoczeniem społecznym. 8 listopada 2021 r. brałem udział w debacie filozoficznej Zamku Królewskiego w Warszawie pt. „Gdyby listopad zwyciężył. Wolna Polska w XIX wieku według Słowackiego”. 15 kwietnia 2022 roku, na zaproszenie Fundacji Wolności im. Tadeusza Kościuszki wygłosiłem wykład dot. socjalizmu Bolesława Limanowskiego. W latach 2023-2024 współpracowałem z Muzeum Narodowym Rolnictwa i Wsi Polskiej w Szreniawie jako kurator i współtwórca wystawy „Chłop-niewolnik?” oraz autor jednego z tekstów do jej katalogu. Artykuły popularnonaukowe mojego autorstwa ukazywały się na łamach „Pomocnika Historycznego Polityki” oraz „Teologii Politycznej”. Kilkakrotnie występowałem w audycjach Radia Tok.fm; po obronie doktoratu w programach dotyczących globalnej historii komunizmu, Międzynarodowego Stowarzyszenia Robotników oraz powstania styczniowego. Wreszcie, nagrałem cykl podcastów (siedem odcinków), umieszczonych na platformie Spotify pt. „Idee wędrowne”.

7. Inne informacje ważne z punktu widzenia kariery zawodowej.

W latach 2018-2020 otrzymywałem stypendium Narodowego Centrum Nauki w ramach programu Etiuda.

W latach 2020-2023 otrzymywałem stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych młodych naukowców.

W latach 2022-2023 otrzymywałem Joseph Conrad Fellowship Instytutu de Republica.

2 września 2024 r. w Pradze otrzymałem Visegrad Group Academies Young Researcher Award.